

KIRJALLINEN KYSYMYS 63/2012 vp

Suomen Etiopialle myöntämän kehitysavun eettiset perusteet ottaen huomioon maan jatkuvat ihmisoikeusloukkaukset

Eduskunnan puhemiehelle

Suomi antaa Etiopialle kehitysapuna 20 miljoonaa euroa.

Apu Etiopialle (kahdenvälinen kehitysapu) on 72,8 milj. euroa.

Suomen kahdenvälinen kehitysyhteistyö Etiopian kanssa on ollut viime vuosina kasvussa. Vuosina 2009—2012 Suomi tukee Etiopian opetussektoria 17,2 miljoonalla eurolla. Vesisektorille annettavan tuen määrä vuosina 2009—2013 on 36,7 miljoonaa euroa. Maaseudun taloudellisen kehityksen sektorille suunnataan vuosina 2011—2015 22,1 miljoonaa euroa.

Paikallisen yhteistyön määrärahan kautta kansalaisyhteiskunnalle suunnattu tuki on vuosina 2010—2011 vuositasolla noin miljoona euroa. Ulkoministeriö tuki vuonna 2010 Etiopiassa toimivia suomalaisia kansalaisjärjestöjä 4,75 miljoonalla eurolla ja vuoden 2011 suunnitelmien mukaan noin 3,2 miljoonalla eurolla. Humanitaarisen avun määrä on vuositasolla noin 700 000 euroa.

Suunnitteilla on päätös kehitysavun lakkauttamisesta Nicaragualle vedoten osittain maan ihmisoikeuksien huonoon tilaan, korruptioon ja hallinnon läpinäkyvyyden puutteeseen.

Etiopiassa ihmisoikeustilanne on erittäin huolestuttava. Vankiloissa viruu satoja poliittisia vankeja, jotka mitä todennäköisimmin altistuvat kidutuksille ja huonolle kohtelulle (World Report 2011).

Vaalitarkkailijoiden ja opposition mukaan vuoden 2010 vaalit olivat vilpilliset.

Johtavan puolueen kannatus oli 99,6 prosenttia. Se oli tulos, jonka hallitus sai aikaan viiden vuoden systemaattisella strategialla, jolla estettiin poliittinen kritiikki valtapuoluetta kohtaan. Opposition jäseniä pahoinpideltiin, häirittiin, vangittiin ja jopa tapettiin vaalien aikana. Mm. opposition ehdokas Aregawi Gebreyohannes murhattiin. Äänestäjiä uhkailtiin ja kiristettiin. Kansalaisia painostettiin äänestämään valtapuoluetta ja peloteltiin työn tai kodin menettämislä, mikäli kansalainen antaisi äänensä oppositiolle.

Satoja etiopialaisia on vangittu mielivaltaisesti ja heitä on ajoittain kidutettu tai kohdeltu muuten huonosti. Riippumattomat kotimaiset tai ulkomaiset organisaatiot eivät pääse kaikkiin vankiloihin, joten on mahdotonta tietää poliittisten perustein vangittujen ihmisten todellista määrää.

Monet Etiopian johtavat riippumattomat toimittajat ja ihmisoikeusaktivistit ovat lähteneet maasta jouduttuaan suoran tai epäsuoran uhkailun kohteeksi. Etiopiassa on voimassa laki, jonka nojalla kansallisia ja kansainvälisiä ihmisoikeusjärjestöjä kielletään toimimasta ulkomaisen rahoituksen turvin. Käytännössä se estää useimmat ihmisoikeusaloitteet maassa.

Etiopian ja Eritrean väliseen rajaan liittyvät erimielisyydet vaativat 80 000 ihmishenkeä vuosina 1998—2000, eikä konfliktia ole vieläkaan ratkaistu. Lukkiutunut tilanne on seurausta molempien maiden vaatimuksesta saada pieni vuoristoalue haltuunsa. Kumpikin maa on vuorotel-

len mobilisoinut armeijaansa rajan läheisyydelle, mutta suuremmilta hyökkäyksiltä on välttytty. Molempien maiden hallintoa syytetään erinäisten Afrikan sissiliikkeiden rahoittamisesta, ja maissa onkin ollut entistä enemmän terrori-isku- ja muistuttavia pommituksia. Eritrean ja Etiopian välinen konflikti hankaloitui entisestään, kun Etiopia miehitti Somalian vuonna 2006. Etiopian armeija ja turvallisuusjoukot ovat syylistyneet vakaviin rikoksiin, myös sotarikoksiin Somaliassa. Etiopian hallitus ei ole tähän mennessä tehnyt mitään tutkiakseen näitä rikoksia

Eritrean kanssa käymänsä sodan jälkeen Etiopialla on myös suuria sisäisiä konflikteja. Suurin konflikti vallitsee hallituksen ja oromojen etnisen ryhmän välillä. Oromo-kansaan kuuluu noin 30 prosenttia maan väestöstä. Oromot ovat vuodesta 1974 lähtien taistelleet saadakseen itsenäisyyden. Joidenkin vuosien ajan he taistelivat oikeuksiensa puolesta poliittisen järjestelmän kautta. He päättivät aloittaa sissisodan Etiopian hallitusta vastaan vuonna 1997. Konflikti jatkuu yhä.

Etiopiassa on työn alla ristiriitoja herättänyt, monia miljardeja euroja maksava Niilin joen vesivoimalapato, Gibe 3 -pato. Hanke on herättänyt paljon huolta ympäristönsuojelijoissa. Jos pato saadaan valmiiksi vuoteen 2015 mennessä, se tulee olemaan suurin vesivoimalaitos Afrikassa. Etiopian hallituksen mukaan suuri osa sähköstä viedään naapurimaihin. Egypti ja Pohjois-Sudan ovat huolissaan siitä, että pato saattaa huomattavasti vähentää veden virtausta Niilin joesta heidän maihinsa. Padon vaikutusta ympäristöön ei ole tutkittu ollenkaan.

Hallitus on aiemmin syylistynyt maan haltuunottoon ajamalla alkuperäiskansaa pois erilaisten hankkeiden alta ja vuokraamalla maan ul-

komaalaisille sijoittajille. Gibe 3 -padon on määrä kaksinkertaistaa Etiopian energiantuotanto ja tarjota kasteluvettä pelloille, joita hallitus on vuokrannut esimerkiksi Saudi-Arabialle ja Kiinalle. Hanketta rahoittaa yksi suurista kiinalaispankeista. Ihmisiä on pakkosiirretty vuokratuilta alueilta. Ne, jotka vastustavat tai edes kysyvät jotakin, joutuvat uhkailujen, pahoinpitelyjen ja mielivaltaisten pidätysten uhreiksi. Naisia raiskataan.

Väestönsiirrot aloitetaan joskus huonoimpaan mahdolliseen aikaan, juuri satokauden alussa. Asukkaat eivät ehdi korjata satoa entisiltä asuinpaikoiltaan. Uusilla alueilla he eivät saa siemeniä eivätkä lannoitteita. Siksi moni näkee nälkää. Uudet alueet ovat usein maaperältään köyhiä ja kuivia. Kylissä ei ole kouluja, terveydenhoitoa tai mitään muitakaan palveluita. Menetetyistä maista ei makseta korvauksia. Aseellisen konfliktin riski on näin suuri. Jotkut lähtevät pakolaisleireihin Keniaan. Human Rights Watch vetoaa avustajahallitukseen, etteivät ne edes tietämättään olisi osallisina väestön pakkosiirroissa.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Onko hallitus selvittänyt Etiopian ihmisoikeustilanteen riittävän laajasti,

aikooko hallitus jatkaa kehitysavun antamista Etiopialle ja

jos ihmisoikeusrikkomuksista ollaan tietoisia, aikooko hallitus olla näin osallisena väestön pakkosiirroissa?

Helsingissä 16 päivänä helmikuuta 2012

Teuvo Hakkarainen /ps

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Teuvo Hakkaraisen /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 63/2012 vp:

Onko hallitus selvittänyt Etiopian ihmisoikeustilanteen riittävän laajasti,

aikooko hallitus jatkaa kehitysavun antamista Etiopialle ja

jos ihmisoikeusrikkomuksista ollaan tietoisia, aikooko hallitus olla näin osallisena väestön pakkosiirroissa?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Suomi seuraa Etiopian ihmisoikeustilannetta tarkkaan, niin kahdenvälisen kanavien kuin kansainvälisen avunantajayhteisön, esimerkiksi EU:n ja sen muiden jäsenvaltioiden kautta. Suomen uuden ihmisoikeuksia korostavan kehityspoliittisen toimenpideohjelman mukaisesti ihmisoikeuksilla on entistä keskeisempi merkitys Suomen ja Etiopian välisessä kehitysyhteistyössä. Ihmisoikeusperustainen lähestymistapa kehitykseen sisältää niin kansalais- ja poliittiset vapaudet kuin taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet.

Suomen hallitus jakaa huolen kansalais- ja poliittisten oikeuksien kaventumisesta Etiopiassa, vaikkakaan se ei ole samaa mieltä kaikista kirjallisessa kysymyksessä esitetyistä yksityiskohdista. Suomi tukee ihmisoikeuksien edistämistä poliittisen vuoropuhelun kautta sekä kohdistamalla kehitysyhteistyötukensa Etiopian kansalaisten elinolojen sekä osallistumismahdollisuuksien parantamiseen. Poliittista vuoropuhelua Etiopian hallituksen kanssa ihmisoikeusasioista käydään

sekä kahdenvälisesti että osana avunantajayhteisöä esimerkiksi muiden EU-maiden kanssa. Nostin maan ihmisoikeustilanteen ja ruotsalaisten toimittajien tapauksen esiin keskusteluissani Etiopian pääministeri Meles Zenawin ja ulkoministeri Heilemariam Desalegnin kanssa. Kehitysyhteistyön kautta Suomella on hankkeiden kohdealueilla suora yhteys maan kansalaisiin, joiden oikeuksien toteutumista pystytään näin seuraamaan ja edistämään.

Suomen ja Etiopian kehitysyhteistyö keskittyy opetukseen, veteen ja ympäristön kannalta kestävään maaseudun taloudelliseen kehitykseen. Lähtökohtana ovat kansalaisten määrittämät kehitystarpeet sekä osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien vahvistaminen suunnittelussa ja toimeenpanossa sekä kaiken toiminnan ympäristökestävyys.

Etiopiassa on saavutettu mittavaa edistystä erityisesti peruspalveluiden ja -infrastruktuurin saralla viimeisen kymmenen vuoden aikana ja maan kehityksen suunta on oikea vuosittuhattavoitteiden saavuttamiseksi. Kehitystarpeet ovat kuitenkin edelleen valtavat johtuen maan alhaisesta lähtötasosta 1990-luvun alussa. Etiopian poliittinen johto on sitoutunut kansalaisten elinolojen parantamiseen ja on jo kuuden vuoden ajan kohdistanut omasta budjetistaan yli 60 % köyhyyden vähentämiseksi maatalouteen, opetukseen, terveyteen sekä vesihuollon ja tieverkkoston parantamiseen.

Maan kehitystahto ja kehitysyhteistyön tulokset näkyvät selvästi.

Opetussektorilla on tapahtunut mittavaa edistystä kouluun pääsyn edistämisessä; perusopetuksen oppilasmäärät kasvoivat 10 vuoden ajanjaksolla yli nelinkertaisiksi alle 4 miljoonasta noin 16 miljoonaan vuonna 2009, ja perusope-

tukseen osallistumisprosentti on jo 82 %. Suurin muutos tapahtui tyttöjen koulunkäynnin yleistymisessä

Puhtaan veden saatavuudessa on myös tapahtunut merkittävää edistystä; kun vuonna 1990 19 % väestöstä oli puhtaan veden piirissä, vuonna 2010 luku oli noussut 68,5 % väestöstä. Eri-tyisen positiivista on, että suurin kasvu on tapahtunut maaseudulla, jossa 80 % kansalaisista asuu. Tulokset alkavat myös näkyä terveystilastoissa ja erityisesti lapsikuolleisuuden vähentymisenä.

Näillä sektoreilla Suomen kehitysyhteistyösä toteutettuja malleja on myös alettu noudattaa laajemmin. Suomen panoksella on ollut merkittävä vaikutus myös esimerkiksi vammaisten lasten koulunkäynnin mahdollistamisessa.

Tuloksellisen yhteistyön ansiosta monet Etiopian tärkeät kehitysyhteistyökumppanit ovat viime aikoina kasvattaneet Etiopialle annettavaa apuaan ja esimerkiksi Iso-Britannia on nostanut Etiopian suurimmaksi kumppanimaakseen, Norja on kolminkertaistanut Etiopialle annettavan avun ja Tanska ja Australia kasvattavat apuaan. Etiopian ihmisoikeustilanteen kehittyminen tulee vaikuttamaan Suomen tulevien vuosien kehityspolitiikkaan ja -yhteistyöhön.

Kysymykseen pakkosiirroista hallitus toteaa seuraavaa: Suomi edistää pienviljelijöiden oikeusturvaa omaan maahansa tukemalla maarekisteröintiä ja hallintakirjojen jakamista. Etiopian lainsäädännön mukaan kaikki maa on valtion omistuksessa mutta valtio on alkanut myöntää pienviljelijöille elinikäisiä hallintaoikeuksia viljelemäänsä maahan. Hallintansa vakuudeksi viljelijä saa maakirjan, jossa on kartta hänen tilastaan ja rajanaapureistaan.

Osana kansainvälistä avunantajayhteisöä Suomi seuraa ja suhtautuu valppaasti myös Etiopiasa käynnissä olevaan kyläistämishjelmaan. Etiopian hallinnon tavoitteena on keskittää kylä suurimmiksi kokonaisuuksiksi neljässä osavaltiossa Benishangul-Gumuzissa, Afarissa, Somali-alueella ja Gambellassa, jotta kyläläisille pystyttäisiin turvaamaan peruspalvelut. Ohjelman toimeenpanossa on esiintynyt puutteita ja epäilyksiä ihmisten muuttoon painostamisesta. Kansainväliset avunantajat, mukaan lukien EU-edustusto ja monet EU:n jäsenvaltioista, ovat tehneet yhteisiä selvitysmatkoja kyläistämisen kohteena oleville alueille. Suomi osallistui matkalle Benishangul-Gumuzin alueelle, joka on ainoa kyläistämisen kohdealue, jota tuetaan suoraan Suomen kehitysyhteistyövaroilla. Matkan havaintojen perusteella Suomi ei ole katsonut tarpeelliseksi hanketuen jäädyttämistä Benishangul-Gumuzissa, sillä sekä Suomen alueella toimiva vesihuoltohanke, että käynnistymässä oleva maarekisteröintituki tukevat kyläläisten ihmisoikeuksien turvaamista kyläistämisen prosessin keskellä. Suomi jatkaa tilanteen seuraamista Benishangul-Gumuzin alueella ja Suomella on valmiudet reagoida kulloisenkin tilanteen edellyttämällä tavalla.

Yhteenvedona voidaan todeta, että tarkastellessaan ihmisoikeuksien toteutumista Etiopiassa kokonaisuutena Suomi ottaa huomioon paitsi kansalais- ja poliittiset vapaudet, joiden osalta on syytä vakavaan huoleen, mutta myös taloudelliset ja sosiaaliset oikeudet, joissa on tapahtunut merkittävää edistystä niillä sektoreilla, joilla Suomi toimii. Lisäksi tukea tarkasteltaessa huomioidaan Afrikan sarven epävakaa tilanne, jossa Etiopialla on vakauttava rooli.

Helsingissä 9 päivänä maaliskuuta 2012

Ministeri Heidi Hautala

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 63/2012 rd undertecknat av riksdagsledamot Teuvo Hakkarainen /saf:

Har regeringen i tillräcklig omfattning utrett hur det är med de mänskliga rättigheterna i Etiopien,

tänker regeringen fortsatt ge Etiopien utvecklingsbistånd och

om regeringen är medveten om brotten mot de mänskliga rättigheterna, tänker regeringen i så fall vara delaktig i tvångsflyttningarna av befolkningen?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Finland bevakar de mänskliga rättigheterna i Etiopien mycket noga, både genom bilaterala kanaler och det internationella humanitära samfundet, till exempel EU och dess medlemsstater. I linje med sitt utvecklingspolitiska handlingsprogram som fokuserar på de mänskliga rättigheterna lägger Finland allt större vikt vid rättigheterna i utvecklingssamarbetet med Etiopien. Den människorättsbaserade inställningen till utveckling innefattar såväl medborgerliga och politiska friheter som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Finlands regering delar oron för de allt mer kringskurna medborgerliga och politiska rättigheterna i Etiopien, även om den inte är ense om alla detaljer i spörsmålet. Finland tillstyrker att de mänskliga rättigheterna främjas genom politisk dialog och genom stöd för sådant utvecklingssamarbete som förbättrar etiopiernas levnadsförhållanden och möjligheter till medinfly-

tande. En politisk dialog om mänskliga rättigheter förs dels bilateralt med Etiopiens regering, dels genom det humanitära samfundet, till exempel de övriga EU-staterna. Jag tog upp de mänskliga rättigheterna i landet och fallet med de svenska journalisterna i mina diskussioner med Etiopiens statsminister Meles Zenawi och utrikesminister Hailemariam Desalegn. Genom utvecklingssamarbetet står Finland i direkt kontakt med landets medborgare i de områden där Finland har projekt på gång och kan följa upp och främja medborgarnas rättigheter.

Utvecklingssamarbetet mellan Finland och Etiopien fokuserar på undervisning, vattenförsörjning och en i miljöhänseende bärkraftig ekonomisk utveckling av landsbygden. Utgångspunkten är att medborgarna själva definierar vilka utvecklingsbehov de har och att deras möjligheter att delta och påverka planering och genomförande stöttas samt att all verksamhet är hållbar i miljöhänseende.

Etiopien har gjort enorma framsteg inte minst inom basservice och infrastruktur under de senaste tio åren och landet utvecklas i rätt riktning med tanke på millenniemålen. Men utvecklingsbehoven är fortfarande avsevärda med beaktande av landets låga utgångsnivå i början av 1990-talet. Etiopiens politiska ledning har åtagit sig att förbättra medborgarnas levnadsförhållanden och har redan i sex år avsatt mer än 60 procent av sin egen budget för att minska fattigdom, för jordbruk, undervisning, hälsa och för att förbättra vattenförsörjningen och vägnätet.

Landets vilja att utvecklas och resultaten av utvecklingssamarbetet är uppenbara.

I undervisningssektorn har det gjorts stora framsteg när det gäller tillgången till utbildning. Antalet elever inom den grundläggande utbild-

ningen ökade mer än fyrfaldigt över en tioårsperiod, från under 4 miljoner till omkring 16 miljoner 2009. Deltagandet i grundläggande utbildning är redan upp i 82 procent. Störst har förändringen varit i flickors skolgångsfrekvens.

Det har också skett betydande framsteg i tillgången till rent vatten. År 1990 hade 19 procent av befolkningen tillgång till rent vatten jämfört med 68,5 procent 2010. Det är särskilt positivt att ökningen har varit störst på landsbygden, där 80 procent av befolkningen är bosatt. Resultaten börjar synas också i hälsostatistiken och framför allt i minskad barndödlighet.

Finlands modeller för utvecklingssamarbete har fått bredare uppslutning i de här sektorerna. Finlands insats har haft stor betydelse till exempel också för handikappade barns möjligheter till skolgång.

Tack vare de goda resultaten av samarbetet har Etiopiens viktigaste utvecklingssamarbetspartners på senare tid ökat sitt bistånd till landet; till exempel Storbritannien har gett Etiopien högsta samarbetspartnerstatus, Norge har trefaldigat sitt bistånd och Danmark och Australien har ökat sitt. Hur de mänskliga rättigheterna utvecklas i Etiopien kommer att inverka på Finlands utvecklingspolitik och utvecklingssamarbete under de kommande åren.

Regeringen konstaterar följande om tvångsförflyttningarna: Finland arbetar för småbrukarnas rätt till sin egen mark genom att stödja markregistrering och utdelning av besittningsintyg. Enligt etiopisk lagstiftning ägs all mark av staten, men staten har börjat bevilja småbrukarna livslånga besittningsrätter till den mark de odlar. Som garanti för sin besittningsrätt får jordbrukarna ett slags markintyg med en karta över deras lägenhet och gränsgrannar.

Finland hör till det humanitära samfundet och bevakar i den egenskapen noga det pågående programmet för byutvecklingen i Etiopien. Förvaltningen avser att koncentrera byar till större enheter i fyra delstater i Benishangul-Gumuz, Afar, Somaliområdet och Gambella för att byborna ska ha garanterad tillgång till basservice. Det har funnits brister i genomförandet av programmet och misstankar om framkallade flyttningar. Internationella biståndsgivare, bland dem EU-representationen och många EU-medlemsstater, har gjort gemensamma fact findingresor till de områden där byutvecklingsprogram pågår. Finland deltog i en resa till området Benishangul-Gumuz, som är det enda målområdet för byutvecklingsprogrammet som stöds direkt med finska utvecklingssamarbetsmedel. Iakttagelserna under resan har inte gett Finland anledning att frysa ner projektstödet till Benishangul-Gumuz, för både vattenförsörjningsprojektet inom Finlands område och stödet för den nära förestående markregistreringen bidrar till att värna bybornas mänskliga rättigheter mitt i byutvecklingsprocessen. Finland följer fortsatt upp läget i området Benishangul-Gumuz och är berett att reagera om situationen kräver det.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att Finland i sin bedömning av de mänskliga rättigheterna i Etiopien på det hela taget beaktar inte bara de medborgerliga och politiska rättigheterna, som ger anledning till allvarlig oro, utan också de ekonomiska och sociala rättigheterna, där man kan visa upp betydande framsteg i de sektorer som Finland verkar i. Dessutom vägs den osäkra situationen i Afrikas horn in och där har Etiopien en stabiliserande roll.

Helsingfors den 9 mars 2012

Utvecklingsminister Heidi Hautala